

‘Onder de Boschboom’

Tijd volgens Bartjes

Dit weekend wordt de klok weer verzet. Let wel de klok, niet de tijd. De tijd stoort zich nergens aan. Tijd is moeilijk te beschrijven, volgens sommigen is tijd gelijk aan beweging: de stroom van de zandkorrels in de zandloper of de razende snelheid van de cijfertjes die duizendsten van seconden wegtellen bij schaatswedstrijden. Maar de allesbeheersende factor is toch de beweging van de zon. De plaats aan de hemel bepaalt hoe laat het is en die is dus voor elke plaats op aarde anders. Zo is het bijvoorbeeld in Den Bosch eigenlijk iets later dan in Bergen op Zoom. Als hier om 12 uur de zon op zijn hoogste punt staat duurt het in Bergen op Zoom nog een minuut of drie vier voor het zover is. Nu moeten chauvinistische Bosschenaren niet meteen gaan zeggen dat ze altijd al gedacht hadden dat Den Bosch zijn tijd ver vooruit was, want het is nog niet zo heel lang geleden dat iedere stad zijn eigen tijd had die zichtbaar was op de kerktoren. En dat was geen probleem want we bewogen toen zo langzaam per trekschuit of postkoets dat we geen eenheidstijd nodig hadden. Op veel oude kaarten wordt de afstand aangeduid als ‘zoveel uren gaans’, dat wil zeggen de tijd die men nodig had om er naartoe te lopen. Als je na uren reizen aankwam keek je op je de kerktoren van de plaats van aankomst hoe laat het was en de enkeling die al een vestzakhorloge had zette dat dan gelijk. Pas na de komst van de spoorwegen in de tweede helft van de negentiende eeuw werden gelijke tijden belangrijk in verband met de dienstregeling.

Tijd is dus beweging en de beweging wordt weer uitgedrukt in tijd. Ik herinnert me een mooi voorbeeld van tijdmeting uit mijn jeugd. Aan het Pepereind in Cromvoirt woonde Bartje van Laarhoven, een oude man die zeer slecht ter been was en die voorovergebogen met twee stokken liep. Steunend op die stokken zette hij steeds een voetje vooruit en schoof dan de andere bij. Hij woonde op een kleine kilometer afstand van de kerk, maar dat weerhield hem er niet van om op zondag te voet naar de mis van tien uur te gaan. Hij deed over die afstand ruim een uur. Rond kwart voor tien kwam hij voorbij voor ons huis geschuifeld. En nog herinner ik mij heel duidelijk de roep van mijn moeder die mijn vader, die in de hoogmis in het kerkkoor zong, waarschuwde: “Willem schiet toch op, da’lijk komde nog te laat want Bartje van Laarhoven is allang voorbij!”

Cees Slegers

Onder De Boschboom” is een rubriek van cultuurhistorische aard, die haar columnisten een podium biedt om op persoonlijke titel onderwerpen die met de Bossche cultuur te maken hebben uit te diepen. Reacties? Stuur uw email naar: onderdeboschboom@kringvrienden.nl